

تشریح ابعاد استراتژی دفاعی جمهوری اسلامی ایران

چگونه ایران توانست با کمترین هزینه معادلات آمریکا را بر هم بزند؟

۱ موشک‌های بالستیک

در چند دهه اخیر، ایران یکی از کشورهای بوده که بزرگ‌ترین و متنوع‌ترین توسعه نیروهای موشکی در خاورمیانه را در دستور کار خود قرار داده است. سیاه نقش کلیدی در حفظ و توسعه زیرساخت‌های موشکی ایران داشته است. قابلیت موشک بالستیک یکی از برنامه‌های پیچیده موشکی است و رهبر ایران بارها تأکید کرده که این برنامه صرفاً برای اهداف دفاعی است و به چالش‌های امنیتی منحصر به فرد کشور پاسخ می‌دهد. با وجود این تأکید بر این استراتژی بازدارندگی، همچنان برخی کشورها بر نگرانی‌های خود درباره آزمایش‌های موشکی ایران تأکید می‌کنند. برجام نیز همزمان با شلیک آزمایشی چند موشک امضا شد تا ایران نشان دهد که از این حق خود کوتاه نمی‌آید. دولت ترامپ بلافاصله پس از روی کار آمدن به ایران واکنش نشان داد و رسماً برجام را زیر پا گذاشت. موشک‌های بالستیک برای دهه‌ها یکی از عناصر حیاتی دکترین نظامی تهران بوده‌اند. آژانس اطلاعات دفاعی ایالات متحده، نیروی محرکه موشکی ایران را عامل بقای نظام ایران و تبدیل این کشور به قدرت برتر منطقه‌ای، علمی و فناوری اقتصادی می‌داند.

برنامه‌های موشکی ایران این اهداف را دنبال می‌کند:
- جلوگیری از حملات احتمالی ایالات متحده یا هر یک از متحدانش.
- حمایت از متحدان منطقه‌ای جمهوری اسلامی (اعم از بازیگران دولتی و غیردولتی).
- نشان دادن پیشرفت‌های فنی و علمی در داخل و در سطح بین‌المللی.

پس از انقلاب توسعه برنامه‌های موشکی چندان مورد توجه نبود. اما وقوع جنگ توجه را به این عرصه معطوف کرد. در این مقطع در نتیجه افزایش نرخ فرسایش بالای نیروی هوایی پیشرفته ایران و کمبود دسترسی به قطعات همزمان با کاهش روابط با قدرت‌های غربی، برتری هوایی ایران کاهش یافت و شهرها و مراکز جمعیتی ایران را در برابر حملات مکرر هواپیماهای جنگی، توپخانه و موشک‌های عراق آسیب‌پذیر کرد. تهران در این باره به کمک‌های خارجی متکی بود، اما بتدریج توانست به سمت بومی شدن حرکت کند. بر اساس گزارش مؤسسه بین‌المللی مطالعات استراتژیک، ایران به طور فزاینده‌ای بر موشک‌هایی با سوخت جامد متمرکز شده و گام‌های مهمی در جهت خودتکایی برداشته است.

همچنین گزارشی از سوی سرویس تحقیقات گنگره نیز در نتیجه‌گیری مشابهی آورده که در همه‌های گذشته، ایران از اتکای کامل به خرید مستقیم موشک‌های بالستیک پیشرفت کرده و تقریباً خودکفا شده است. حفظ برنامه موشکی قوی و رقابتی و توسعه سیستم‌های جدید مستلزم سرمایه‌گذاری پایدار و حمایت سیاسی قوی است که در نتیجه این برنامه را به عنوان یک ستون دفاعی کشور نهاده شده و نمادی از اقتدار ملی آن به شمار می‌رود. زرادخانه پیچیده و چندمنظوره ایران شامل مجموعه‌ای متنوع از سوخت‌های کوتاه‌برد و متوسط، سوخت جامد و مایع برای موشک‌هایی است که قادر به حمل محموله‌های مختلف هستند. موشک‌های شهاب، قیام، فاتح، عماد، قدر و سجیل از جمله تولیدات انبوه هستند. مهندسی و دانشمندان دفاعی ایرانی مورد حمایت گسترده قرار دارند تا بتوانند سیستم موشکی ایران را هرچه دقیق‌تر طراحی کنند. ایران بارها اعلام کرده که برای ساخت موشک به اجازه کسی نیاز ندارد.

از تجربه چند دهه اخیر می‌توان سه نتیجه گرفت:
اول، با وجود تلاش‌های فراوان، تحریم‌های دوجانبه، چندجانبه و سازمان ملل موفق نبوده است بر برنامه موشکی ایران را متوقف سازد، اما محدودیت‌های صادراتی، به دست آوردن اجزای حیاتی موشک‌های بالستیک را سخت‌تر و گران‌تر کرده است. البته تهران توانسته به صورت مستقل از نهادهای بین‌المللی شبکه‌های پیچیده‌ای را پیش ببرد و همکاری استراتژیک خود را با تعدادی از تأمین‌کنندگان تثبیت کند و به طور قابل توجهی ظرفیت بومی خود را بهبود بخشد. دوم، درست است که ایالات متحده و متحدانش پیشرفت‌های موشکی چشمگیری داشته‌اند، اما ایران هم پیشرفت‌های زیادی در افزایش توان موشکی خود داشته است. این مسابقه به احتمال زیاد ادامه خواهد داشت و این برای دو طرف چالش برانگیز خواهد بود. سوم، موشک‌های بالستیک ایران می‌توانند هر هدفی را در خاورمیانه از جمله اسرائیل، کشورهای شورای همکاری خلیج فارس و پایگاه‌های نظامی آمریکا مورد اصابت قرار دهند. بررسی دقیق درگیری‌های اخیر نشان می‌دهد که اگرچه کاربرد نظامی موشک‌ها محدود است، اما آنها می‌توانند با تحمیل هزینه‌های سنگین به مراکز جمعیتی دشمنان و تهدید زیرساخت‌ها، آسیب‌های عمیقی ایجاد کنند. به عبارت دیگر، اهرم سیاسی بیشتری نسبت به اهرم نظامی دارند که این از لوازم جنگ نامتقارن است.

گاو دست بهکت انوشیروان احتشامی

وضعیت دفاعی جمهوری اسلامی و روابط آن با کشورهای همسایه همواره بحث برانگیز بوده است. پس از انقلاب اسلامی روابط تهران و قدرت‌های غربی با هادایت ایالات متحده با سو، ظن و خصومت متقابل همراه بوده است. رهبران ایران معتقدند که قدرت‌های غربی بویژه ایالات متحده هرگز انقلاب اسلامی را نپذیرفته‌اند و در عین حال، واشنگتن و متحدانش، ایران را به حمایت مالی از تروریسم، سوءاستفاده از حقوق بشر و مداخله در امور داخلی همسایگان خود متهم کرده‌اند. مناقشه بر سر برنامه هسته‌ای در دو دهه اخیر نیز در بحث‌ها غالب بوده است. امضای توافق برجام در ژوئیه ۲۰۱۵ قرار بود صفحه جدیدی در روابط ایران و سایر کشورها باز کند و اگرچه این توافق روابط ایران با چند کشور اروپایی را بهبود بخشید اما در روابط با واشنگتن تغییرات، بسیار اندک بوده است. می‌توان گفت که ایالات متحده و همیمانان عرب کاملاً مسلح آن تهدیدی برای ایران به حساب می‌آیند و در این موضوع تفاوت چندانی به وجود نیامده است. در دوره پهلوی، ایران بازیگر اصلی استراتژی «دوستون» ایالات متحده بود؛ استراتژی‌ای که برای تضمین امنیت منطقه‌ای ترسیم شده بود و قرار بود توسط متحدان محلی آمریکا اداره شود. بر این اساس، در آن زمان تهران پیشترین دسترسی را به تسلیحات پیشرفته آمریکایی و اروپایی داشت و در بسیاری از اشکال نظامی درگیر بود. اما از انقلاب ۱۹۷۹ به بعد،

همکاری تهران با قدرت‌های غربی تحت رژیم‌های تحریمی مختلف قرار داشته و ایران برخلاف رقبای منطقه‌ای خود از دسترسی به تسلیحات منع شده است. با وجود اینکه ایران یکی از بزرگ‌ترین و پرجمعیت‌ترین کشورهای خاورمیانه است، اما مخارج نظامی آن، چه به صورت مطلق و چه نسبی، بسیار پایین‌تر از همسایگانش بوده و کاملاً معادل به نظر می‌رسد. آمار مؤسسه بین‌المللی مطالعات استراتژیک نشان می‌دهد که بودجه نظامی ایران در سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۷ حدود ۳ درصد از تولید ناخالص داخلی این کشور را به خود اختصاص داده و این در حالی است که این رقم برای اسرائیل و عربستان به ترتیب حدود ۷ و حدود ۱۲ درصد بوده است. همچنین سرانه بودجه نظامی ایران در بازه زمانی ذکر شده حدود ۱۹۵ دلار بوده که این رقم برای اسرائیل و عربستان حدود ۳۰۰۰ دلار بوده است. این تفاوت‌های فاحش در هزینه‌های نظامی (و در نتیجه ظرفیت) بین ایران و دشمنان منطقه‌ای آن و همچنین حضور نظامی سنگین آمریکا، استراتژیست‌های ایرانی را با محدودیت‌های قابل توجهی مواجه کرده است. عوامل متعددی استراتژی دفاعی ایران را شکل داده‌اند که عبارتند از: جغرافیا، تاریخ، درس‌های آموخته شده از تجربیات نظامی اخیر، جهت‌گیری‌های ایدئولوژیک و تهدیدها و منافع ملی. جغرافیا متغیری کلیدی است که خلیج فارس و تنگه هرمز مهم‌ترین موارد این حوزه‌اند. امنیت ملی و رونق اقتصادی کشور به این منطقه وابسته است و تقریباً تمام نفت کشور از این منطقه ارسال می‌شود. ناوگان پنجم ایالات متحده نیز در

این منطقه مستقر است. نقش تاریخ در استراتژی دفاعی ایران نیز پررنگ است؛ گذشته باشکوه امپراتوری‌های ایران و تأثیر کشورهای خارجی نظیر بریتانیا، روسیه و ایالات متحده در شکل گرفتن سرنوشت ایران در طول تاریخ برجسته است. تجارب جنگ ایران و عراق (۱۹۸۰-۱۹۸۸)، بحران کویت (۱۹۹۰-۱۹۹۱)، دخالت مستقیم ایالات متحده در افغانستان از سال ۲۰۰۱ و مداخله در عراق (۲۰۰۳) محدودیت‌های جنگ «کلاسیک» در برابر قدرت‌های نظامی برتر را برجسته کرده است. جنگ کلاسیک به معنای آن است که نیروهای نظامی یک کشور در حال مبارزه با نیروهای نظامی کشوری دیگر باشند. ترکیبی از این عوامل رهبران ایران را بر آن داشت تا فراتر از دیدگاه کلاسیک، برنامه‌ریزی نظامی خود را انجام دهند و استراتژی جنگ نامتقارن را برگزینند. این استراتژی خود شامل نیروهای دریایی، موشک‌های بالستیک و قابلیت‌های سایبری است. بررسی دقیق این تاکتیک‌های نامتقارن نشان می‌دهد رویارویی نظامی با جمهوری اسلامی بسیار پیچیده و کمتر محتمل خواهد بود. زیرا نتایج سیاسی و نظامی آن نامشخص است و به دشواری قابل پیش‌بینی است. هرگونه درگیری نظامی با ایران مطمئناً خاورمیانه را بی‌ثبات نموده و به جنوب آسیا نیز سرایت خواهد کرد. به همین خاطر هم هست که برخی رویکرد ایجاد اجماع در زمینه‌های استراتژیک و اقتصادی متقابل را پیشنهاد می‌کنند و به هیچ وجه راه حل نظامی را در برابر ایران پیشنهاد نمی‌کنند. در ادامه به ابعاد استراتژی نظامی ایران بیشتر پرداخته خواهد شد.

۲ نیروهای دریایی

ایران دارای سواحل طولانی در خلیج فارس، خلیج عمان و دریای خزر است و جایگاه خود را در این منطقه به عنوان قدرت منطقه‌ای مسلط در قیل و بعد از انقلاب تثبیت کرده است. ایران همواره خواستار عدم مداخله قدرت‌های خارجی در تأمین امنیت این منطقه بوده است. مقامات نظامی ایران اعلام کرده‌اند که تنها کشورها منطقه باید امنیت خلیج فارس و دریای عمان را تأمین کنند و حضور کشورهای فرامنطقه‌ای همواره باعث ایجاد تنش و بحران در منطقه خواهد شد. این موضع، سیاست رسمی ایران برای چندین دهه بوده است. تقریباً تمام صادرات نفت ایران از طریق خلیج فارس به بازارهای خارجی ارسال می‌شود و این واقعیت ژئوپلیتیکی نیاز به ایجاد یک نیروی دریایی قوی برای حفاظت از دریا را مورد تأکید قرار داده است. برخی تجهیزات دریایی به جای مانده از قبل انقلاب برای نظام جمهوری اسلامی سبب شد تا هسته اصلی نیروی دریایی جدید ایران پس از انقلاب شکل گیرد و جنگ ایران و عراق نیز نقطه عطف بزرگ دیگری در بازسازی مجدد بود. در این مقطع، عراق حمله به زیرساخت‌های کشتیرانی و دریانوردی و نفت ایران را آغاز کرد و ایران نیز در مقابل اقداماتی انجام داد. «جنگ نفتکش‌ها» رویداد این مقطع بود. نیروی دریایی ایالات متحده وارد این جنگ شد که این مداخله، بین نیروی دریایی آمریکا و ایران

درگیری وجود آورد و در آن چند شناور ایرانی از بین رفتند. استراتژیست‌های ایرانی به این نتیجه رسیدند که تهران باید فراتر از درگیری کلاسیک دریایی برود و درس‌های آموخته شده از این درگیری‌های نظامی به رهبران ایران کمک کرد تا دکترین جنگ نامنظم این نامتقارن خود را توسعه دهند. موضوع اصلی این دکترین این است که دارایی‌های غیر معمول مانند شگفتی، سرعت، قابلیت مانور، انعطاف پذیری، سازگاری و تمرکززدایی از ساختار فرماندهی مورد سرمایه‌گذاری قرار می‌گیرند. هدف اساسی استفاده از این استراتژی، تمرکز بر نقاط آسیب‌پذیر ایالات متحده است. مزیت‌های جغرافیایی به‌طور خاص، آب‌های کم عمق خلیج فارس، تنگه هرمز و جزایر کوچک متعدد، قدرت مانور آمریکا را محدود می‌کند و باعث می‌شود تا شناورهای کوچک ایرانی با انعطاف‌پذیری بالا بتوانند بر آن غلبه پیدا کنند. این استراتژی منجر به سازماندهی مجدد نیروهای دریایی کشور شده است. ارتقا، نوسازی و بازآرایی مجدد نیروهای دریایی همواره مورد توجه بوده و منجر به بهبود عملکرد آنها شده است. در سال ۱۳۸۶ نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران و نیروی دریایی سیاه پاسداران انقلاب اسلامی تحت یک سازماندهی مجدد قرار گرفت که شامل افتتاح پایگاه جدید، تقسیم مجدد وظایف، و تخصیص مجدد حوزه‌های مسئولیت می‌شد. این

فرایند بر فرهنگ، قابلیت‌ها، عملیات و مأموریت‌های خاص هر نیرو مؤثر بوده است. آزمایش‌های دوچانبه با قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی از جمله نیروی دریایی سلطنتی عمان، نیروی دریایی پاکستان و نیروی دریایی قزاقستان بر تقویت توان نیروی دریایی ایران نیز مؤثر بوده است. مبارزه با دزدان دریایی در نزدیکی تنگه باب المندب و اسکورت ۱۱۰ کشتی باری و نفت توسط نیروی دریایی ارتش نمونه‌های قدرت این نیرو بوده است. در مقابل، سیاه پاسداران انقلاب اسلامی مسئولیت کامل عملیات در خلیج فارس را بر عهده گرفت. این نیرو که در سال ۱۹۸۳ و در بجهوجه جنگ به عنوان یک نیروی غیرکلاسیک ایجاد شد، با ناوگان از قایق‌های کوچک و استقرار سامانه موشکی نسبتاً کوتاه برد در محدوده تنگه هرمز در چهارچوب دکترین نامتقارن عمل می‌کند. برخی تسلیحات نیروهای دریایی ایران از طریق خریدهای خارجی به دست آمده و برخی دیگر تولید داخل هستند. با وجود آن که ایران هنوز از برخی کشورهای صنعتی جهان فاصله دارد، اما صنایع دفاعی اش در تجهیز نیروی دریایی و سایر نظامیان خود گام‌های مهم برداشته و خدماتی را خرید تسلیحات رهایی می‌یابد. این عوامل همچنین تلاش برای نوسازی و گسترش زرادخانه‌های موشکی بالستیک را شکل خواهند داد.

۳ جنگ نامتقارن

جنگ اساساً مبارزه بین دشمنانی است که از اشکال مختلف قدرت سخت و نرم برای دستیابی به اهداف سیاسی استفاده می‌کنند. تقریباً در همه جنگ‌ها، به نوعی عدم توازن وجود دارد، اما این بدان معنا نیست که نتیجه قطعی است و حریف کم‌مقدار هیچ گزینه‌ای ندارد. در واقع، پیروزی همیشه نصیب نیروی برتر نظامی نمی‌شود؛ بلکه تاریخ پر است از نمونه‌هایی که در آن طرف قوی‌تر نمی‌تواند اراده خود را بر طرف ضعیف‌تر تحمیل کند. یکی از گزینه‌های استراتژیک اتخاذ شده توسط دولت‌های کمتر قدرتمند، شناخت نقاط ضعف و اتخاذ جنگ نامتقارن به عنوان عملی‌ترین گزینه است. وزارت دفاع ایالات متحده، اصطلاح نامتقارن را این‌گونه تعریف می‌کند: «کاربرد استراتژی‌ها، تاکتیک‌ها، قابلیت‌ها و روش‌های متفاوت برای دور زدن یا نفی نقاط قوت حریف و استفاده از نقاط ضعف او. در تمام تعاریف مرتبط با جنگ نامتقارن، این تفاوت‌ها برجسته است. در ماجرای آمریکا و ویتنام شواهد روشنی از این تفاوت‌ها وجود دارد. کیسینجر استدلال کرده بود که مادر یک جنگ نظامی جنگیدیم اما مخالفان ما جنگ سیاسی کردند. ما به دنبال فرسایش فیزیکی بودیم اما هدف حریفان ما فرسودگی روانی بود. فاصله گرفتن از «جنگ کلاسیک» تا «درگیری نامتقارن» در دوران پس از جنگ سرد شتاب گرفته است. ارتش آمریکا در جنگ ۱۹۹۱ برای آزادسازی کویت، از این نوع درگیری استفاده کرد. برتری تکنولوژیکی و قدرت آتش عظیم که برای شکست ارتش صدام حسین در جنگ با عراق و افغانستان توسط آمریکا به اجرا گذاشته شد، برجسته بود؛ اما شورش‌های خشونت آمیزی که به دنبال این جنگ‌ها صورت گرفت، آسیب‌پذیری ایالات متحده در برابر یک جنگ نامتقارن را به وضوح نشان داد. در نتیجه این رویدادها، اجماع فزاینده‌ای در مورد چگونگی گسترش درگیری‌های آینده به وجود آمده است که در نهایت به این نتیجه ختم می‌شود که درگیری‌های آینده به مجموعه‌ای بسیار متفاوت‌تر از استراتژی‌های نظامی متعارف گذشته نیاز دارد؛ مجموعه‌ای از تاکتیک‌ها، تجهیزات، آموزش و مهارت‌ها. با این پیشینه و آموختن درس‌های مهم از درگیری‌های نظامی اخیر در در خلیج فارس و جنوب آسیا، رهبران ایران استراتژی نامتقارن را در مقابله با ایالات متحده و متحدانش در پیش گرفته‌اند که سبب می‌شود در صورت وقوع جنگ، آن را به یک رویارویی طولانی و پرهزینه در هر دو طرف تبدیل می‌کند. این استراتژی نامتقارن نتیجه توافقی است که میان همه شخصیت‌های مهم مذهبی، سیاسی و امنیتی ایران شکل گرفته است. شورای عالی امنیت ملی ایران مسئول ایجاد سیاست دفاعی این کشور است و استراتژی امنیتی را تعریف می‌کند. شورای که همه رهبران ارتش نظامی، سران قوا و مسئولان عالی رتبه حضور دارند. سیاه پاسداران انقلاب اسلامی در اجرای سیاست دفاعی نامتقارن کشور، قدرت پیشرو است که از بدو تأسیس خود تاکنون به طور مستقل از ارتش اما در همکاری هماهنگ با آن نقش آفرینی می‌کند.

۵ جمع‌بندی

از زمان انقلاب، روابط بین ایالات متحده و متحدانش در خلیج فارس و ایران و همیمانانش وارد رویارویی نیابتی شده است. در چهارچوب این تنش مداوم بین واشنگتن و متحدانش و تهران، استراتژیست‌های ایرانی استراتژی دفاعی نامتقارن خود را تشدید کرده‌اند؛ مقابله با دشمنان با منابع مالی بیشتر برای نوسازی دو نیروی دریایی است (د) اجرای توافق هسته‌ای به تدریج تهران از محدودیت خرید تسلیحات رهایی می‌یابد. این عوامل همچنین تلاش برای نوسازی و گسترش زرادخانه‌های موشکی بالستیک را شکل خواهند داد. به دست آوردن و نگهداری قابلیت‌ها نسبتاً ارزان بوده و در عین حال پتانسیل ایجاد هزینه سنگین اقتصادی و سیاسی بر دشمنان را دارد. به نظر می‌رسد که هدف کلی مبارزه نظامی نیست، بلکه تلاش برای تضعیف اراده سیاسی شروع و تداوم عملیات نظامی است. هنگام طرح پاسخ منسجم‌تری از سوی ایالات متحده به ایران، باید به بویایی اجتماعی این کشور توجه داشت. سیاست‌های ایران بر اساس منافع ملی شکل گرفته‌اند. ایران هرگز کاملاً متروک نبوده و با وجود فشار غرب توانسته است وضعیت ثبات خود را بخوبی حفظ کند. روابط با همسایگان و برخی قدرت‌های جهانی مانند چین، روسیه، هند و ژاپن قابل توجه بوده است. به نظر می‌رسد رهبران جهان استراتژی سوق دادن جمهوری اسلامی به سوی انزوا را در پیش گرفته‌اند، اما چنین رویکردی بیشتر به افزایش توان ایران و تقویت استراتژی دفاعی این کشور منجر شده است و این روند در آینده نیز به این کشور قابلیت‌های چشمگیری در پیشبرد استراتژی نامتقارن خواهد بخشید.

Bahgat, Gahwaid & Ehteshami, Anoushiravan, Iran's Defense Strategy The Navy, Ballistic Missiles and Cyberspace, Middle East Policy, Volume24, Issue3, Fall2017, Pages89-103.

۴ توانمندی در عرصه سایبری

مرتبط با این عرصه را نمی‌توان براحتمی متوقف کرد. بنابراین، جنگ سایبری هم امکانات دفاعی و هم، مانند موشک‌های بالستیک و سایر موارد متعارف قدرت، متفاوت است. یکی از تفاوت‌ها آن است که اولاد دولت‌ها مسئولیت حملات سایبری در مورد ایران را برعهده نمی‌گیرند و این کشور نیز توانایی‌های جنگ سایبری خود را منتشر نمی‌کند. از سوی دیگر، توانمندی‌های دریایی و موشکی تهران به طور گسترده است.

دوم اینکه حملات سایبری معمولاً توسط افراد یا گروه‌های کوچکی انجام می‌شود و این امر شناسایی عاملان آن را نسبتاً دشوار می‌کند. ثالثاً، در حالی که طی چند دهه گذشته راهبردهای ملی و بین‌المللی برای بازدارندگی و مقابله با نیروی دریایی و حملات موشکی اتخاذ شده، اما در عرصه سایبری، هیچ اتفاق نظری در مورد نحوه بازدارندگی یا واکنش به حملات آنلاین وجود ندارد و استراتژی‌ها و هنجارهای

نظارت بر فعالیت‌های آنلاین را تقویت کرده است. در چند دهه اخیر نیز شاهد پیشرفت‌های چشمگیری در جنگ الکترونیک و استفاده ایران از برنامه‌های کامپیوتری برای جلوگیری از سیستم‌های دفاعی هدایت شونده موشکی دشمنان گزارش شده است که از تکنیک‌های حمله الکترونیک و نفوذ به شبکه کامپیوتری استفاده کرده‌اند. بر اساس برخی گزارش‌ها، علیه برنامه هسته‌ای ایران نیز جنگ سایبری انجام شده که ویروس استاک نت از جمله آنها است؛ این موضوع سبب شده تا ایران روی افزایش توان خود در این عرصه نیز متمرکز شود. تشکیل شورای عالی فضای مجازی نشانه دیگری بر تمرکز ایران بر افزایش توان سایبری خود به شمار می‌رود که مقامات برجسته کشور در آن عضو هستند. همچنین استراتژی امنیت ملی برای ایجاد شبکه ملی اطلاعات برای محافظت از حملات سایبری دشمنان داخلی و خارجی قابل توجه است. علاوه